

DAN C. MIHĂILESCU

# Un dicționar al suferinței

„Autoritățile comuniste din România au trimis în închisori și lagăre, din motive politice, 2.000.000 de oameni. Dintre ei, 200.000 au murit, executați după o judecată sumară sau supuși unui regim de exterminare (...) Cicerone Ionțoiu (născut la 8 mai 1924 la Cralova) a fost el însuși închis multă vreme, petrecându-și prin penitenciare și lagăre 10 ani (din cei 26 la căji a fost condamnat în total, pentru „vina” de a fi făcut parte din conducerea organizației de tineret a PNTJ (...) În 1979, la intervenția președintelui de atunci al Franței, Valéry Giscard d'Estaing, a fost lăsat să plece din România și să se stabilească în Franța. Nimeni nu știa că expatriatul trecea granița cu mai multe microfilme ascunse în pingețele pantofilor. Acele microfilme conțineau mil de informații despre oameni nevinovați, care suferiseră sau muriseră în gulagul românesc. Cicerone Ionțoiu a continuat să adune și să sistematizeze informații, publicându-le în volume ca *Morminte fără cruce, Persecuția bisericilor din România, Rezistența armată a românilor împotriva comunismului între anii 1944-1960* (...) Vine frecvent în România și face în continuare o muncă silnică investigând arhivele închisorilor, tribunalelor și spitalelor militare, cercetând inscripțiile de pe monumentele funerare și documentele aflate în păstrarea administrației omlitirelor, explorând presa vremii și, mai ales, consemnând ceea ce-și mai amintesc supraviețuitorii anilor de teroare.”

## Paradoxul răcelii

Am citat din postfața lui Alex. Ștefă.

15 ani muncă silnică (sentința nr. 81/1959) și a trecut prin penitenciarele din Iași, Jilava, Ocnele Mari, Aiud și Mărgineni, până pe 14 septembrie 1962”.

Și cât de aspru, cât de convingător sună, în absența oricărei literaturizări, laconismul unor destine rezumate astfel: „ANDRAS Gheorghe. Elev din Toplița. A fost arestat și împușcat de Securitate în 1949, lângă Stânceni”; „ANDRAS. Fost primar. A fost arestat, trimis la Canal și ucis de Securitate la Cernavodă în 1951”; „ANDREI CORN Cornel. Tânăr de 18 ani. A fost omorât de Securitate în 1958, în fața stadionului «23 August», în timpul unei manifestații anticomuniste”; „ANDRESEL Ion. Moș din Apuseni, născut pe 28 august 1888 la Bistra. A fost torturat ca partizan al mișcării de rezistență conduse de Nicolae Dabija. După ce i s-au scos ochii, a fost împușcat, pe 20 august 1950, de securiștii din Câmpeni, la marginea comunei Bistra”; „APOSTOL Ștefan. Preot franciscan din Moldova. A fost condamnat în 1949 pentru credință și a trecut prin închisorile din Gherla și Aiud, unde a murit”; „ASAFTEI Andrei. Paroh romano-catolic în Iași, arestat în 1950. Din cauza subalimentației din închisori, s-a îmbolnăvit de osteomalacie. Pieptul i s-a transformat într-o cocoșă, reducându-se înălțimea de la 1,90 la 1,40 m. A venit acasă din închisoare în patru labe și a murit în scurt timp în chinuri”; „BERGEL Eric. Dirijor la Biserica Neagră din Brașov. A fost arestat în 1959 la Cluj, anchetat de Securitatea din Sibiu și condamnat la Brașov la 7 ani de temniță grea. A trecut pe la Jilava, Ostrov (unde în iarna 1959/1960 au murit 340 de deținuți politici

cronică de carte

damna” (când? unde? cât?); „ACATRINEI Costache. Din Iași. A fost condamnat” (idem, v. și Acatrinei Ion, Adămuț Dumitru, Adumitresii Vasile, Agalidis Emil, „fost director al fabricii Dâmbovița. A fost arestat în 1949, Aida Matei, Ancaș Zaharia, Anchescu Dumitru, cei cinci Avram fără prenume de la p. 91, preoți, profesori și ingineri, Baboianu Ion, Baltheiser Eugen, Bălan Ion și Iulian, p. 143, Ion Berinde, Ion Biro, Traian Bogdan, Brezeanu Andrei, care „a fost condamnat” — și atât, precum și alții).

Și dacă tot am avut șansa de a citi aproape în paralel cele două dicționare, să notăm numele unor torționari (anchetatori etc.), prezenți la Cicerone Ionțoiu și



Cicerone Ionțoiu, *Victimele terorii comuniste. Arestați, torturați, întemnițați, uciși*. Dicționar A-B, Editura



International Encyclopedia of Government and Politics (2 volume)  
Autor: Frank N. Magill,  
Editura: Fitzroy Dearborn Publishers

Tel./fax.: 210 8908; 210 8928; 212 3561; 211 8977  
email: prior@ dial.kappa.ro  
http://www.prior-books.ro

Anculia, Babu, Batu sau Bodea), câte 5,7, 10 oameni, diferiți ca vârstă, profesie etc., dar care cad sub același verdict.

Pe de altă parte, te poți gândi la posibilitatea unui dicționar al trădătorilor, denunțătorilor și informatorilor, fiecare, desigur, cu circumstanțele atenuante sau agravante. Aici, de pildă, i-am inventariat pe sculptorul Gabriel Covalski, care l-a trădat pe Vasile Acioabăneți, pe D. Steanță, care l-a trădat pe generalul Aurel E. Aldea, Traian Istrate, care l-a denunțat pe Ion Albu, Alexandru Drăgulănescu, care a denunțat-o pe Elena Alexandrescu, Gheorghe Stoian, denunțătorii lui Alțuna Constantin, Andrei Cornel Decebal, denunțat de Octavian Voinea, ca și Ion Anthoni de către Lazăr Ștefănescu, colonelul Gheorghe Arsenescu de către Croitoru, ori cazul Constantin Bălăceanu (n. 4 oct. 1908, Crivina), „cunoscut ca agent al Poliției, infiltrat în PNTJ și informator al lui Fotino, care era director al cabinetului lui Teohari Georgescu”.

Dar sunt și alte cazuri la care ne gândim mult mai rar, ori de care se știe extrem de puțin. Un Muhedin Abdulhamid e condamnat fiindcă „a ascuns și ajutat pe tătării din Crimeea”. Gardianul Alexa de la Aiud a fost arestat și condamnat „pentru ajutorul acordat deținutilor politici”. Constantin Amărăzeanu este omorât la 9 aug. 1946 „de bandele de teroriști conduse de C. Dorobanțu, sub privirea lui Nicolae Ceaușescu și ale lui Constantin Doncea”. Un Constantin Anchel

nesu la această volum provocator de senzații stranii. Citind dicționarul rând cu rând, ca pe orice carte, am constatat un paradox.

Când străbăți ceea ce — rece și savant — se numește „memorialistica (sau literatura) universalul concentrată”, amestecul de istorie și subiectivitate, de faptic nud și patetic, de expozou și vultu estetic-moralizante parcă ocrotite de lectură. Nu te împlică emoțional decât dacă ai avut ceva antecedente personale sau cel puțin tangențe familiale cu domeniul. În plus, transpunerea scriptică a faptelor impune deja o distanță, o perspectivă evaluativă și, deci, mai puțin angajantă. El bine, paradoxul face ca tocmai inserierea de dicționar, rece, alfabetică și neutră să conțină o forță de impact sporită. Ceea ce te poate pune în gardă sau te poate face nelincrezător, în cazul memorialisticii — anume aflul afectiv, estomparea conturilor de-a lungul vremii, mixajul datelor, intervenția acaparatoare a prezentului în impresiile trecutului, pu-seurile vindicative ș.a.m.d. —, dispore în dicționar. Aici, predomină factologia și stilul laconic, ceea ce, cum spuneam, nu face mai puțin impresionant materialul, ba dimpotrivă.

Ce roman, ce sută de pagini evocative ar fi mai elocventă, mai stupefiantă și mai revoltătoare decât această fișă de dicționar: „BALLUF, Andrei L.: Din Iași, născut pe 21 ianuarie 1942 la Târnăveni, județul Mureș. A fost arestat pe 10 noiembrie 1958 (era elev în clasa XI-a) de Securitatea din Iași (împreună cu tatăl său și trei colegi: Valeriu Sava, Gheorghe Ovlănescu și Leonida Căzânuș) deoarece s-a găsit asupra lui un caiet cu poezii anticomuniste, antisovietice și promonarhice. A fost condamnat de Tribunalul Militar Iași la

Periprava și Oradea, de unde a fost eliberat. A dirijat 19 ani de la pupitrul Orchestrei Filarmonice din Viena”.

## Simple prenume, Intersecări în neant

Ca tristă ironie să vezi aceleași goturi de informație la victime și la călăii! În *Lexiconul negru* al Doinei Jela, despre care am scris aici în urmă cu două săptămâni, dai la tot pasul de atari intrări de-o (cum să-i zic?), de-o scitate supărătoare, frizând chiar inutilitatea prezentului: „Cristu Licki — ofițer de Securitate, Iași”; „Dertier (?) — locotenent de Securitate la Iași. Emigrat în Israel”; „Enache Jenică — ofițer de Securitate la Tecuci și Bârlad”; „Tache Viorel — maior de Securitate”; „Tagoran — locotenent de Securitate în 1989” ș.a., ca să nu mai vorbim de absența prenumelor ofițerilor, inexplicabilă atunci când aceștia trăiesc (v. Frost, „în prezent pensionar în Iași”, „Florea, actualmente colonel SRI, Obăgăli, ofițer în dec. 1989), de imprecizii precum „a lucrat după închisoare, în teatru, ca regizor” (care teatru? — este vorba de Coriolan Gherman), sau: „după căderea regimului comunist a devenit director de hotel la Bârlad” (un anume lăncu, fără prenume, ce hotel?), ori de bizareții de genul fețiței de 9 ani care-i cere în 1945 o audiență lui Teohari Georgescu (p. 125), care „va rămâne atașat de copilă și care, peste ani, va primi de la faimosul „tipogra” statul de a nu intra în UTC...

Miezul pe care l-ar putea pune SRI-ul și Direcția Penitenciarelor în „carcasele” de care aminteam este echivalent cu carnea pe care ar putea-o lipsi unor schelete din *Dicționarul* lui Cicerone Ionoițiu, precum: „ACASANDREI Gheorghe. Din Coarnele Caprei, jud. Iași. A fost con-

Ștefănescu, Editura Mașina de scris, 320 pp.

absenți din lexiconul Doinei Jela: Bainer (citat la Abăcioaiei Leon), Grigore Ștefănescu, Ion Samson, Constantin Gemei-niuc, Liviu Vlădoianu și Gheorghe Scoarțeanu (citați la Adam Andrei), Altman, Dănilă Laitin (v. Ambrozio Alfred), Iosif Weltman (v. Anderca Traian), Andrei Andreev, Dan Demetrescu (v. Ghe. Andrișan), Ghe. Beja (v. Anteu Mircea), Rhami, femeia căpitan, citată la Antonescu Ion din Văculești, Hascal (v. Arsinte Petre), Andrei Bala, lt. maj. Kraus și plt. maior Buday (v. Bărbulescu Ion, unde Simonis, la Doina Jela, apare ortografiat Simonitz), maiorul Oslac (v. Blănaru Vasile, unde apare și căpitanul Hary Feller, la Doina Jela figurând un Moritz Fehler!).

## Cazuri și cazuri

Multe, foarte multe surse de meditație îți poți găsi citind cu atenție dicționarul. (Știu prea bine că un dicționar nu „se citește”, ci „se consultă, la nevoie”, dar aici lucrurile stau cu totul altfel!) Te poți gândi la revoltele țărănești iscate de cooperativizarea forțată (v. de ex. cazul Stere Băjonescu și răscoala din Siliștea, 7 iulie 1950, cazul Ecaterinei C. Bălăgoiu din Curțioara și revolta de la Izvoarele și Văcele, în 1961, cazul Maria Bărsan din Bărsana-Maramureș și revolta din 1959. La fel, v. Anghel Ioan din Ghimpați, Armeanca lăncu din Tătăraștii de Sus, Teleorman, Balaban Mitache din Râchita de Jos, Băbușcă Gheorghe din Luncavița, Tulcea). Poți compara cazurile și dențele celor cu „activitate titoistă”; poți reflecta la numărul mare de macedoneni și la rezistența din Babadag, Cobadin și pădunile dobrogene, după cum rămâi impresionat de șirurile familiale (ca de ex.

radiotelegrafist în Marina Comercială din Constanța, „a stabilit contacte cu Serviciul Secret Britanic în timpul unei operații făcute în Anglia”. Kira Arpshafen, rusoaică, este condamnată în 1957 fiindcă „participase la cercul cultural creat în jurul lui Nicolae Porsena”. Există un Ion Baltag, tâmpilar, despre care află că „a fost unul din principalii colaboratori la redactarea lucrării despre reeducarea din Aiud, în anul 1964; la Ministerul de Interne”, dar există și Lucien Bassy, secretarul Uniunii Francezilor din România, fost căpitan în armata franceză, condamnat la 20 de ani de muncă silnică în 1950, „în urma unei înscenări a Securității în jurul Legății Franței la București” și care „a murit în temniță”. Mai este cazul colonelului Tătuș Bărdescu, care a preluat anchetarea grevei de la Grivița, „deoarece a dezvăluit faptul că nu existau revendicări și că greva era rezultatul unei conspirații internaționale, dirijate de la Moscova, a fost arestat, condamnat și a murit în 1956 în penitenciarul din Pitești”. Mai există și un elev de origine franceză, Charles Brodier, condamnat în 1949 și închis la Jilava, Târgșor și Peninsula, dar, mai ales, există cazul doctorului Alexandru Bircile (n. 1899). Acesta a făcut parte din Comisia Internațională Medicală care a certificat ca masacrarea ofițerilor polonezi de la Katyn, în aprilie 1943, a fost opera sovieticilor. „Urmărit ulterior de sovietici, care intenționau să-l aresteze pe 22 noiembrie 1944, Bircile a fugit și a stat ascuns. În 1946 a fost condamnat în contumacia la 20 de ani de muncă silnică. În 1947, ajutat de fetele sale, a reușit să plece în străinătate, unde a și murit.”

Ce să mai spui? Fapt este că, după afirmațiile editurii, vor urma încă unsprezece volume. Întrebarea este ce ritm de apariție vor avea: unul pe an sau patru pe an?